

פתיחת הלב ופתיחת היד, במזמור 'תהלה לדוד'

ה ר ב י ה ו ש ע ע נ ב ל

רוב התפילה, העלו חז"ל על נס את מזמור תהלה לדוד, משום שישנן בו המלים 'פותח את ידך', שאמירתן בכוונה מעכבת. וטעם הדבר ביארו דאיתא באלפא ביתא, ודאית ביה פא"י. ולכן עדיף ממזמורים אחרים דאתו באלפא ביתא, או שיש בהם פסוקים על הפרנסה. וצ"ב, דמה שיש בו איזה שתי מעלות, יעשה אותו לעיקר כזה ולעיכובא?

ובאמת יש הפרש גדול בין שמו"ע ובין פסד"ז. תפילת שמו"ע כנגד קרבנות, מתוכננת בצורה מדוייקת, כאדם שנכנס לבהמ"ק, מעלה לפניו ממעלה. ראשית צריך לסדר שבחים, לפי הסדר שנתקן, אח"כ מזכיר צרכי הציבור, ובסוף מסיים בהודאה. רק כך יש לאדם הזכות לפנות לה'. וכשעושה כן יודע שנחשב כעומד לפני המלך ודבריו נשמעים. וגם תוכן התפילה, הוא במטבע כללי, ואין מבקשים בה יותר מדי, על כל עניני הפרנסה אומרים אנו 'ברך עלינו', ובימות הגשמים מוסיפים 'ותן טל ומטר לברכה'. וכן בדין, שהרי אין מתפללים על הנס, ובכלל אין לנו זכות לבא ולבקש כל העולה על לבינו בעמדנו לפני המלך.

אמנם דוד ע"ה, מלך הוה, ופורץ גדר לעשות לו דרך. עד דוד באמת לא ראה אדם זכות לעצמו לפנות אל ה' בכל זמן

ולעבדו' - זו תפילה. כדי שהעולם יעמוד, לא מספיק העמוד של לימוד-תורה, ואף לא העמוד של מעשים טובים, יש צורך בעבודה לפני ה'. הקושי בעבודה זו, עתיק יומין, עוד מימות הנביאים שהוכיחו את העם, על עבודה שאינה אלא מצוות אנשים מלומדה, לכוף כאגמון ראשו, גם כי תרבו תפילה איני שומע'.

ובאמת, הקושי מובן, בפרט במציאות חיינו ששונה מאד מעולם התפילה. חיינו מלאים הסחות ואינטראקציות, גם הלומד תורה כל היום, עושה בסופו של דבר פעולת יצירה, ולא מתרכז בקריאה גרידא לזמן ארוך. עבודת תפילה של זמן ארוך נראית מנוגדת לאופי שלנו.

אמנם, כשם שבעבודת הקרבנות, לא כל אדם היה בקי ברזיה, ועיקר ההרגשה היה עצם ההקרבה והויתור על הבהמה, שהיתה חלק יקר ממשק הבית. כך גם בתפילה, עצם ההקרבה של הזמן, הנמדד בימינו ככסף, היא חלק מהעבודה. וכפי שמבאר הרמב"ם, שהמקדש היה מעורר התפעלות רבה בנפש, והאדם היה מרגיש שעכשיו הוא לפני-המלך, ועכשיו יש לו רשות להתוודות וחטאו יסולה. כך גם עלינו למצוא את הדרך לפתוח לבינו להרגיש כך בתפילה.

מכל הפסוקים והמזמורים שהם בעצם

.....

מרגיש צורך טבעי לפנות לה', ומבשרי אחזה אלוה, הנפש אצולה בצלם אלהים והיא יודעת את קונה. איה אמצאך ואיה לא אמצאך?

קדמונו ייחסו מאורעות האדם ל'מזל'. ויסוד הדבר, שרואים במציאות שיש אדם שמצליח מאד בתחום מסויים, וכל עסק שנוגע בו מרויח, למרות שאינו חכם בכלל. ויש שהוא חכם גדול, אבל כל כסף שנוגע בו נהפך לאבן. ואחד מצליח מאד למצוא חן, גם אם אינו יפה ואינו חכם, ותמיד מוצא חן בעיני אנשים. ויש כאלו שכל פעם פוגעים בהם תאוונות, ותמיד ניזוקים, ויש שלהיפך, גם אם יבואו עליהם כהנה וכהנה התהפכויות ותאוונות, תמיד יוצאים בחיים ובבריאות. ומכאן ראו שיש לאדם מזל, משהו שמוליך אותו, ואינו בהכרח קשור לכוכבים, כמו שפרש"י מזלא, מלאך שמנהלו. הכיוונים בו מתנהלים האנשים שונים, כי לכל אחד יש גורל שונה המונהג ע"י שליחות מהבורא. אך מצד שני אחז"ל 'אין מזל לישראל', ופי' התוס' שיכולים לשנותו ע"י תפילה. (שהרי כן דברו חכמים על מזל גם בקשר לישראל).

המזל הוא מישור אחד, מה שנקרא בזמננו המישור הטבעי, אך ישנו במקביל גם המישור הרוחני, ומבחינת התפיסה הרוחנית, אין בכלל מזל לישראל. כשאדם עומד לפני ה', הוא מנותק מהמזל, מנותק מהטבע, מותר לו לדבר אל ה' כאילו אין לו מזל: כאילו אין לו מזל רע, ויבקש מה שירצה. וכאילו אין לו מזל טוב, והכל תלוי רק בפנייתו לה'.

ועל כל דבר ובאופן כ"כ תובעני כביכול, דבאיזו זכות ניתן לפנות אל הבורא, המחיה כל העולמות, ושרפים עומדים ממעל לו, ולזעוק: הושיעני עתה, עורה למה תישן, למה זנחתנו, פקח אזנך. ודוד השכיל להבין שהתפילה הזו, היא היא קרבת ה' ואמונתו, ולא ח"ו להיפך. וכמה התנצלויות והקדמות הקדים אברהם אבינו עליו השלום לפני שביקש רחמים על עיר גדולה. ולפני כל משפט נוסף שוב התנצל וביקש רשות לדבר.

ולכן פסוקי דזמרה הם זכות לאדם, שיש לו היכולת לזעוק אל ה' כל העולה על ליבו, הן כשמשבח, אינו משבח לפי כללים והדרגה, אלא הילולים על גבי הילולים, תנינים וכל תהומות, שירה ועזוז בלי גבול. והן כשמבקש, הכל מותר לו לבקש, כי הוא הולך בעקבות המלך, הוא יהיה לי לבן ואני אהיה לו לאב.

וייחוד מזמורי דוד, אינו רק בזכות לבקש, אלא גם בהסתכלות על התוצאה. בתפילה שתקנו חז"ל, אין זכר לכך שאנו מצפים שתתקיים מחמת שביקשנו, וכדחז"ל שאסור לצפות לזה, ואם הוא מצפה שתתקיים בקשתו 'סופו בא לידי כאב לב - שאין בקשתו נעשית', ולא זו בלבד שהוא מתאכזב, אלא זה גם 'מזכיר עוונותיו', אם הוא מצפה שתפילתו תתקיים! וגם הרבה מאמרים מבארים שצינים ופחים בידי אדם, תשעים ותשעה מתים בפשיעה ואחד בידי שמים, ובדברי הראשונים שסתם אדם מסור לטבע הרבה פעמים.

ומן הצד השני, בעת קושי האדם

לכא. בימי יעקב היתה אחרית הימים שיתנחלו ישראל בארצם לשבטיהם, ולכן אמרו חז"ל שנסתתם ממנו הקץ, ורק מזמן דוד נתגלה הקץ של אחרית הימים שהוא תיקון גדול של האדם והעולם כולו, ופתיחת היד.

וזה סוד היעדר אות נ' מאשרי. המזמור עוסק כולו בתהילת ה', וענינו הוא התמידות שבתהילה, פתיחתו: ארוממך... לעולם ועד, וסופו תהלת ה'... לעולם ועד. והנה מראשית המזמור ועד אות מ', נמנים השבחים על גדולת ה', ואילו מאות ס' ואילך ההילול הוא על עזרת ה': סומך לכל הנופלים, עיני כל אליך ישברו, פותח את ידך, ומשם עולה והולך, עד כדי ש'רצון יראיו יעשה! ובהמשך 'שומר ה' את כל אוהביו ואת כל הרשעים ישמיד! אבל איך מתבצע המעבר? העלים דוד מאיתנו, באות נ', בה עוברים מהשלב של מלכותך מלכות כל עולמים, עד שמגיעים לסומך ה' לכל הנופלים, אינו לפנינו. וכיון שכן נעלמה מאיתנו הדרך, איך נגיע מאשרי יושבי ביתך לכל ההבטחות הנפלאות שמאות ס' והלאה?

וחז"ל רמזו לנו שהדר סמכה ב'סומך ה' לכל הנופלים. הדרך היא ע"י נפילה כל שהיא, אבל לא ביאר מה ענין הנפילה הזו, אלא להיפך, הבטיחנו שכל הנופלים ייסמכו, והנפילה הזו היא רק שלב בהתעלות, אולי שבירת הלב היא? אולי צער ויגון שדרכם ניתן לחוש קרבת ה'? ומכיון שהשלב הזה מועלם מאיתנו, הרי שכל האמור מאות ס' ואילך, הוא כפי הראוי בעולם הרוחני. ואין בידינו להורידו

שתי הגישות אמת. למרות שאיננו יודעים לחבר ביניהן. וכמו גם בעולם הממשי, שיש כמה תיאוריות פיזיקליות, שכולן נחשבות לאמת, כל אחת בחלק שעוסקת, אבל אין ידוע לנו איך לחבר ביניהן, ושואפים לתיאוריה המאוחדת הגדולה. אבל בינתיים משתמשים בשיטות שונות וסותרות, כל אחת במקומה.

וענין פותח את ידך, הוא הדרך להגיע לפתיחת היד, פתיחת שערי השפע. "יד ה'" במקראות הוא המצב שה' מגיע עד האדם. לפעמים ענינה שריית רוח הקודש, ולפעמים ענינה מגפה וקללה מיוחדת. אבל גם כל השפע שאדם צריך לו כדי לחיות, גם הוא מגיע מיד ה', כמו: היד ה' תקצר, המה מידך נגזרו, מידך יקח, ומידך נתנו לך.

והא דאתיא באלפא ביתא, הוא כהנתנקות מהמציאות, מהדיבור הרציף והאסוציאטיבי, לסדר של עבודה, לפי מעלות. והוא כמגלה לנו סדר הדברים, וכאילו אומר שלפי סדר העולם אם יתמיד ללכת אחר התכנית באלפא ביתא, יגיע לשלב בו תיפתח יד ה'. ובאמת כל הטבע, או המזל, והרע וההעדר, כולם סותרים את מגמת הבורא, שרצונו להיטיב, אלא שידו נקמצה, ומעת קללת אדם הראשון נעצרו צינורות השפע, ואין זה באמת המצב היסודי של העולם, אלא קללה. ולשם מכיון הפסוק פא"י, לפתיחת היד, לביטול הקללה שמחמתה אנו רואים בעינינו טבע ומזל במקום לראות את הבורא.

ואכן מדוד המלך ואילך, דברו הנביאים על תיקון הקללה, על שינוי הבא לעתיד

ההקרבה, שאדם מקריב את צורת החיים הגשמית שלו, ומתחבר לתהליך הרוחני של ההתקרבות לה', להשתחרר מכבלי המדות והתכונות המוליכות אותנו באף כל שאר שעות היממה, וע"י שינוי רוחני יכולות לסור המניעות הרובצות על האדם. וכל אותם שינויים בעצמם ובעולם שעשו ענקי רוח, ע"י אחיזתם בעולם הרוחני נעשו.

וכהקדמה לתפילה רשאים אנחנו להידמות לדוד המלך, ולמנות את השלבים המביאים אותנו למציאות הרוחנית של פתיחת-היד, הסרת העיכובים. וכשתפילתו של אדם מתקבלת, מוסר ממנו העיכוב, ועוזב אותו המזל הרע, והוא מקבל חיים חדשים. אבל הרשות הזו, אינה ממש עמידה לפני המלך, (מותר לעבור לפני האומר פסוקי דזמרא, והאומרם אינו פטור מ'אמן' לאחרים), משום שזו רק רשות להידמות, אבל לא ניתנה לנו הזכות להיות לגמרי כדוד המלך. אמנם, אשרי מי שיכול להניח את עמל יומו, ולחלום את החלום הנהדר הזה, של פתיחת היד, והסרת כל העיכובים, ואחרי שמהלל את ה' בכל ההילולים שציירו לנו אבותינו, מגיע הרגע בו יש לנו את הרשות, לסדר סדר תיקון העולם, המתחיל באשרי יושבי ביתך, וממנו עולה ומתעלה עד כדי שהחלום הזה עשוי להיחפך למציאות. הכלל הוא: פתיחת היד אינה משיגה את האדם, האדם הוא שמגיע עד מקומה ומשיג אותה.

בפועל להיות מציאות פשוטה במציאות הנגלית. ולכן אין כל אוהבי ה' נשמרים, ואין כל הרשעים נשמדים, לעת עתה. ואעפ"כ עינינו לשם, כי התפילה היא כניסה לבית ה', לעולם המציאות הרוחנית שהוא העולם האמיתי, ומשם רואים איך כל דבר בעולם כולו לטובה, ואיך כל מה שנראה טבע ומקרה והסתר פנים, גם הוא מאת הבורא והוא מושגת. ואדוננו דוד, שם היה, נעשה רגל רביעית למרכבה, וצפה בעולם הרוחני, ופניו היו לתיקון עם ישראל, לאיחודו ולבנין בית המקדש במקום הנבחר ע"פ הנבואה. ומתוך העולם הזה כבר ראה רק את התיקון ההולך ומתרחש לנגד עיניו, ולכן אמר 'עזר הייתי וגם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם', משום שכאשר מבינים את המציאות ממבט העולם הרוחני, רואים שאין שום דבר 'נעזב', ורק אנו בעיני בשר, רואים גם רואים צדיקים נעזבים וזרעם מבקש לחם.

האדם כבול למדות ולתכונות של עצמו, ימים ושנים הוא מתנהל באותה צורה, הוא מצדו מתמיד באותם מנגנונים, והטבע מצדו גומל לו באותו מזל. התפילה היא הפתח שיכול להביא את האדם לשינוי רוחני. התפילה היא רשות וזכות להיכנס לעמוד לפני ה' ולדבר אליו ככל אשר על לבנו, ולהיות לרגעים בתוך העולם הרוחני, בו שום עלה לא יכול ליפול אא"כ מכריזים עליו מלמעלה. וזה נעשה ע"י